

lige hold; der er dog for en del tale om folk fra de samme institutter (eller off-spring). Måske skulle man sige forgængere, for der er flere - fra andre forlag, men også med en del person- & institutsammenfald. Det kunne tænkes, at der var ved at opstå forskellige retninger, hvilket dog ikke fremgår i denne omgang. Det ligger naturligvis bag ved, at den omfattende forarmning af biodiversiteten - også i de mediterrane økosystemer, skyldes den humane påvirkning. Der er et stærkt behov for en mere direkte behandling af den problemstilling fremfor de mere sippede, biologiske.

Henning Mørch

*G. Gross: Numerical Simulation of Canopy Flows. - (Springer Series in Physical Environment, 12).*

Springer, Berlin 1993. VIII, 167 s., ill., 24 cm. DEM 158.-.

Udvikling af matematiske modeller til bestemmelse af luftstrømning omkring enkeltstående træer, læhegn og skove er genstand for en detaljeret analyse i denne bog. Der indledes med et afsnit om mikroklimaet i skove, hvor der bliver lagt vægt på strålings-balance og energibalance. Herefter præsenteres de grundlæggende ligninger for luftens strømning. I første omgang fokuseres på den forholdsvis simple strømning omkring et enkelt træ. Det matematiske modelværktøj udbygges i de følgende kapitler til at omfatte grupper af træer for at afsluttes med en heterogen stand af træer. Modellerne er baseret på et omfattende empirisk materiale indsamlet i tempererede skove i Tyskland. Der bringes en række illustrationer med eksempler på resultater fra modelberegningerne. For forskere, der arbejder med modellering af stof- og energitransport i og omkring skove indeholder bogen en lang række værdifulde oplysninger og kan i den forbindelse anbefales.

Henrik Søgaard

*T. Høj & J. Dahl: Danmarks søer, - søerne i Roskilde Amt, Københavns Kommune og København Amt.*

Strandberg, Vedbæk 1995. 199 s., ill., 31 cm. DKK 388.

Denne rigt illustrerede bog om søerne i Roskilde Amt, Københavns kommune og Københavns Amt er 3. bind af en beskrivelse af Danmarks søer. De to foregående bind omhandler søerne i h.hv. Storstrøms Amt og på Bornholm og Søerne i Vestsjælland. Der er således langt igen. Værket består af en gennemgang af søerne, som på en gang forsøger at være videnskabelig og at appellere til en bredere læsekreds. Bogen indeholder behageligt mange kort, den er inspirerende skrevet og vil kunne benyttes som opslagsbog. Herudover vil den kunne benyttes som en glimrende første indgang til originalkilder om de beskrevne søer.

Jesper Bartholdy

*O. Fränzle: Contaminants in Terrestrial Environments. - (Springer Series in Terrestrial Environments 13).*

Springer, Berlin 1993. XVI, 439 s., ill., 25 cm. Pris uoplyst.

Det område, bogen behandler, er af stor betydning, men også meget svært at overskue, - både på grund af de mange stoffer, der

kan optræde, og de forskelligartede processer i jordmiljøet. Formidlingen er søgt klaret ved at forudsætte en del naturvidenskabelig basisviden og ved at præsentere principper, modeller og eksempler. Der begyndes med de basale kemiske og økologiske principper, hvorefter fluxe i atmosfæren af menneskeskabte kemikalier og fluxe af kemiske stoffer i jord-vegetation komplekset behandles. Bogen er svær læsning, men indeholder 'godt stof', også for ikke-specialister. Man rystes fx over de mægtige udledninger af benzen (11 mio.t/år), toluen (1.8 mio. t/år) og en række klorerede organiske stoffer, hvoraf mange dels lever længe i naturen, dels indgår i dannelsen af stoffer, der er lige så farlige.

Sofus Christiansen

*H. Breman & J.-J. Kessler: Woody Plants in Agro-Ecosystems of Semi-Arid Regions, - with emphasis on the Sahelian countries. - (Advances series in Agricultural Sciences 23).*

Springer, Berlin 1995. XIV, 340 s., ill., 25 cm. DEM 248.-.

En forståelse af det særlige Sahel-landskab forudsætter en betydelig viden om vedplanterne, deres typer, fordeling og funktioner. Disse sidstnævnte er helt afgørende for områdets udnyttelse og for udnyttelsens stabilitet. Denne bog er en glimrende introduktion til emnet, hvor megen ny viden opbygges i disse år. Forståelsen af de mekanismer, hvorved træer opbygger fertilitet er fx blevet stærkt forbedret. En ret central opfattelse som fx træers funktion som 'pumper', der henter næringsstof op fra dybere jordlag, har i mange tilfælde vist sig at være negligibel under tørre forhold, mens den mere indirekte forbedring af jordkvaliteten ved tilførsel af organisk stof synes at have den største betydning (fx via CEC og vandretention). Det tjener forfatterne til ære, at de midt i deres aktive forskning har haft kræfter til at opsummere indsamlet viden og kritisk vurdere den - og tilmed præsentere den i en let tilgængelig form. Den vil blive værdsat af Sahelforskerne, men også som grundlag for fx geografers sammenlignende forskning.

Sofus Christiansen

*T. Kjærsgaard: The Danish Revolution 1500-1800, - an ecohistorical interpretation.*

Cambridge University Press, Cambridge 1994. XII, 314 s., ill., 24 cm. GBP 35.-.

Denne bog vakte beundring og kritik, da den i sin danske udgave forsvaredes som disputats. Beundringen skyldtes dels den dristighed, hvormed Kjærsgaard havde kastet sig ud i den store og vanskelige opgave at forsøge at skrive en økohistorie, dels bogens klare og konsekvente fremstilling. Diskussionen kom hovedsageligt til at dreje sig om rigtigheden af de data, bogen var baseret på, og de konklusioner, der blev draget af dem. Særlig naturvidenskabsfolk mente, at de økologiske elementer var mangelfuldt dokumenteret og beskrevet. Historikerne var mere optaget af de kronologiske problemer, som værket også indeholder, fx vedr. spredning af ny landbrugsteknik. En del af debatten er optrykt i 'Fortid og Nutid' 1994. Kjærsgaards bog er nu udkommet på engelsk med ganske få ændringer. Det er beklageligt, at lej-

ligheden ikke er benyttet til at korrigere og supplere i højere grad, end tilfældet er. Skildringen i bogens første del af den 'økologiske krise' (Anatomy of the Crisis) mangler stadig dokumentation og analyse, såvel som omtale af vigtige hændelser - fx af klimaforhold ('den lille istid' nedsatte således i en årrække landbrugets produktion). Anden del af bogen om 'den økologiske revolution' omfatter ændringerne i jordbrugsteknik og i anvendelse af energi- og råmaterialer uden, at der påvises nogen 'revolution'. En hovedvægt lægges på den rolle, kløveren som kvælstofsamler spiller i jordbruget. Det synes Kjærgaard magtpåliggende at fastslå, at det var bønderne selv, der gradvist indførte kløveren. I virkeligheden var det øjensynligt mest ved godsejeres og præsters mellemkomst, at planten blev inddraget i driften, hvilket fx godsregnskaber viser. Resultatet af fornyelse er beskrevet i del III, og forklaringen derpå efter Kjærgaard i del IV. I modsætning til gængs historieskrivning mener han, at 'revolutionen' fandt sted fra neden. Reformisterne, hovedsageligt adelige, kom med deres landreformer først på scenen bagefter. Det er vel i hovedsagen om denne forklarings rigtighed, debatten har stået. De fleste tilgængelige oplysninger, også Kjærgaards, peger på, at 'moderne' landbrugsmetoder - derunder anvendelse af kløver - stort set alene indførtes på hoved- og præstegårde og ret sent i 1800-tallet under kraftig inspiration af den ny embedsadel, hvoraf mange kom fra det landbrugsmæssigt avancerede Holsten. Ny afgrøderotationer, langt givtigere end de gamle trevangs- eller græsmarkssystemer, erkendtes at være mulige også for bøndergårdes drift. Men idéens realisation krævede, at fællesskabets jordfordeling ændredes: landbrugsreformer blev ønskelige - og blev ført ud i livet ved den centralistiske regerings hjælp og i velforstået egeninteresse! Bondestandens interesse synes at have været beskednen, før selvejet gjorde de ny metoders indførelse attraktiv. Landsstyret og dets mænd har efter denne opfattelse spillet en betydelig rolle - men det mener Kjærgaard altså ikke. Det er, også for geografer, et fantastisk spændende stof, Kjærgaard har behandlet: hovedtrækkene i det danske kulturlandskab prægedes i perioden. Forhåbentlig bliver hans spændende og velskrevne bog mindre opfattet som den endelige, kanoniske beretning om landbrugsevolutionen, men snarere som anledning til, at frugtbar diskussion og forskning igangsættes.

Sofus Christiansen

*B. Fritzboøger: Kulturskoven, - dansk skovbrug fra oldtid til nutid.*

Gyldendal, København 1994. 439 s., ill., 24 cm. Pris uoplyst. Den foreliggende skovhistorie omfatter tre dele: et historisk rids af skovudviklingen i Danmark; - en skildring af de skiftende former for brug af skov; og skovbrugets relation til samfundet. Bogen udfylder et savn af en samlet tekst over emnet. Savnet har især været følt vedr. anden del: den vekslende brug af skoven til indsamling og jagt, til husdyrhold, skovagerbrug og stævnskov, tømmer og brændsel. Den interessante overgang fra den uregulerede skovanvendelse før 1800 til den senere, ordnede brug er velbeskrevet og -illustreret. For geografer er det en meget vel-

kommen bog, der smukt supplerer den gængse viden om landskabet - oven i købet på overskuelig og lettilgængelig måde.

Sofus Christiansen

*Human Resources and Industrial Spaces, - a perspective on globalization and localization. B. van der Knaap & R Le Heron (Eds.).*

Wiley, Chichester 1995. X, 245 s., ill., 24 cm. GBP 35.-.

Bogen er resultatet af en række møder i den Internationale Geografiske Unions kommission for 'Industrial Change'. Bogen er traditionelt opbygget for et samleværk; en introduktion og en konklusion af redaktørerne ridses de overordnede problemstillinger op. Dernæst følger otte artikler placeret under tre hovedtemaer: Globalization and labour, Culture and Industrial Organization og Localization and Human Resources. Bogens udgangspunkt er den økonomiske omstrukturering med dens tydelige internationaliserings-præg på den ene side og på den anden den statslige regulering af forholdet mellem stat, kapital og arbejdskraft. Mens der hersker betydelig enighed i faglige kredse om de to nævnte forholds betydning for omstrukturingsprocessen, så er der udtalt uenighed m.h.t. konsekvenserne for den geografiske arbejdsdeling, både i og mellem i- og u-lande. Det gælder ikke mindst sen-80'ernes diskussion af de industrielle distrikter. Økonomiens internationalisering og nedbrydningen af de økonomiske grænser, gennemtvinger udviklingen af nye måder at udvikle den lokale økonomi. Følgelig er det rent logisk, at 1990ernes hovedspørgsmål i industripolitikken er skabelsen af nye 'industrial spaces', der kan indplaceres i den globale økonomi. De nye, 'industrial spaces', opfattes af forfatterkollegiet som et komplekst svar fra regional side på kombinationen af voksende internationalisering af økonomien mm og afprøvning af nye måder at regulere og påvirke de økonomiske strukturer på. Herved bliver det afgørende vigtigt at have kendskab til hvilke forhold, ikke mindst de, der benævnes 'human resources', der har betydning for enkelte lokaliteter og deres aktiviteter. I konklusionen peges på forholdet mellem offentlig og privat sektor som strategisk vigtig for en forståelse af handlingsrummet for en succesfuld erhvervs politik, samt at industripolitikens målsætning og instrumentarium skal afpasses den geografiske skala. Det er især introduktionen og konklusionen, der er bogens styrke.

Hans Thor Andersen

*Regional Capitals, - past, present, prospects: Ghent, Groningen, Münster, Norwich, Odense, Rennes. P. Kooij & P. Pellenburg (Eds.).*

Van Gorcum, Assen 1994. VIII, 264 s., ill., 25 cm. NLG 49.50.

Bogen er resultatet af et symposium, der afholdtes i 1990 i anledning af byen Groningens 950 års jubilæum. Tema var de 'regionale hovedstæder' og deres fremtidige muligheder i lyset af bl.a. den europæiske integrationsproces. Hver af titlens seks byer er behandlet af to forfattere, hvad der nogle gange giver lidt afgrænsningsproblemer med bl.a. overlap, men i de fleste tilfælde